

แบบสรุปผลการประชุมช่วง การเปิดเวทีวิชาการ : การดำเนินนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับพื้นที่ (ห้อง3)

1. สรุปข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอ (Key messages)

ผู้ดำเนินรายการ : นายธีระ วัชรปราณี (สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า)

วิทยากรท่านที่ 1 นายกิตติศักดิ์ แก้วนิ่ม (กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลน่าน)

หัวข้อบรรยาย : การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการลดละเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จ.น่าน

เนื้อหาโดยสรุป : การดำเนินงานในพื้นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ “การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการลด ละ เลิก แอลกอฮอล์” โดยเริ่มต้นการทำงานในช่วงปี 2547 ที่มีข้อมูลออกมาว่าคนน่าน ดื่มแอลกอฮอล์มากสุดในไทย จึงเกิดการรวมตัวกันทำงานและจัดตั้งประชาคมขึ้นในปี 2549 ซึ่งการทำงานปีแรกๆ นั้น เริ่มต้นจากการพูดคุยกันระหว่างคนที่ทำงานด้านสุขภาพในโรงพยาบาลกับกลุ่มผู้ป่วยที่ลงแข่งเรือในจังหวัดน่าน ในการทำงานมีหลักการการทำงานคือ เน้นการเริ่มสร้างจิตสำนึก และการคืนข้อมูลกลับคืนสู่ชุมชน (อาทิ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลกระทบต่อ การทำงานรณรงค์/ขับเคลื่อนทำให้จำนวนคนตายลดลงอย่างชัดเจน) การมีข้อมูลในการทำงานนับเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการทำงาน ตัวอย่างเช่น

- การได้ทราบความคิดเห็นของชุมชน : เช่น การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้า จากคนน่าน 3,400 คน ซึ่งพบว่าร้อยละ 95 เห็นด้วยกับการแข่งเรือปลอดเหล้า

- การมีข้อมูล เช่น สาเหตุการตายจากเหล้า-เบียร์ (มะเร็งตับมากที่สุดในจังหวัด) งานศพที่มีเหล้าในนั้นเฉลี่ยมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ทำให้การทำงานชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ในการทำงานของจ.น่าน มียุทธศาสตร์และกลวิธีการดำเนินงาน แบ่งตามกลุ่มของผู้ดื่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่ไม่ดื่ม : เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด การทำงานจะเน้นไปที่ “การควบคุมการโฆษณา การสร้างค่านิยมที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และชี้ให้เห็นถึงผลกระทบ”

2) กลุ่มที่ดื่มตามเทศกาล : เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมารองลงมา การทำงานจะเน้นไปที่ “การรณรงค์และสร้างค่านิยมให้ลด/ งดการดื่มในช่วงเทศกาลและงานประเพณี”

3) กลุ่มที่ดื่มเป็นประจำ : เป็นกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง การทำงานจะเน้นไปที่ “การตรวจสุขภาพ-เอนไซม์ตับ” เพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาสุขภาพที่จะเกิดขึ้น

4) กลุ่มที่ติดสุรารุนแรง : เป็นกลุ่มคนจำนวนน้อย การทำงานจะเน้นไปที่ “การส่งไปบำบัดรักษา และสร้างคุณค่าในชุมชนให้ช่วยฟื้นฟูดูแลคนในกลุ่มนี้”

ตัวอย่างกิจกรรม/การดำเนินงานในพื้นที่ จ.น่าน :

- การปฏิบัติตามกฎหมาย ที่มีรูปแบบการทำงานคือ “การขอความร่วมมือ และแก้ไขพื้นที่” เช่น การปลดป้ายที่ละเมิดกฎหมายในส่วนของกาสิโน โดยทีมช่างเทศบาลเมืองน่านจะดำเนินการปลดป้ายที่กระทำผิดทันทีเมื่อมีการแจ้งจากประชาชน
- มี “การเชือดไก่ ให้ลิงดู” คือให้ตำรวจดำเนินการจับกุมร้านค้าที่ขายให้เด็กต่ำกว่า 18 ปี ที่ประสบอุบัติเหตุเพราะดื่มเหล้า
- การจัดกิจกรรม “หาดหินขาว หาดรวมใจ ปลอดภัยไร้แอลกอฮอล์” คือการสร้างพื้นที่ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปช่วยตรวจเตือน
- การมีบันทึกข้อตกลง ชุมชนเทศบาลเมืองน่าน
- มีการ “สอนให้รู้ ชูให้กลัว” ผ่าน “เรื่องเล่า เร้าพลัง” โดยเน้นที่เรื่องราวของคนน่าน เพราะเป็นข้อมูลที่ใกล้ตัวและให้ความรู้สึกมากกว่า

สิ่งที่ภาคภูมิใจในการทำงานของคนในพื้นที่ จ.น่าน คือ

- ทุกภาคส่วน ช่วยกันทำงานแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน”
- มีประกาศ/มาตรการ ที่ช่วยสนับสนุนการทำงานโดยพื้นที่เป็นผู้กำหนดเอง
- การดำเนินงานในช่วงระยะหลังไม่เคยมีการบังคับใช้กฎหมาย
- ประชาชน/สื่อมวลชน ช่วยกันเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง
- การทำงานเพื่อป้องกัน แก้ไข และจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถูกปลูกฝังเป็นวิถีชีวิตคนน่าน

บทเรียนจากการปฏิบัติงาน บทสรุปสู่ความสำเร็จ คือ

- 1) ผู้นำต้องเข้มแข็ง / ผู้ตามต้องขยัน
- 2) มีการบูรณาการทุกภาคส่วน : ทุกองคาพยพต้องร่วมมือกัน
- 3) ขอความร่วมมือ / ลงมือปฏิบัติทันที / ติดตาม
- 4) ป้องกัน/ ใ้รางวัล /สร้างกระแสอย่างต่อเนื่อง

วิทยากรท่านที่ 2 พระครูสุมนต์ธรรมธาดา (เจ้าอาวาสวัดคลองกระจง อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย)

หัวข้อบรรยาย : การใช้บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างความร่วมมือด้านบังคับใช้กฎหมายและผลักนโยบายในพื้นที่ จ.สุโขทัย

เนื้อหาโดยสรุป : การทำงานที่ผ่านมาเริ่มต้นจาก ก่อนหน้านี้มีญาติโยม เสียชีวิตเยอะมากอันเป็นผลพวงมาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เคยมีกรณีที่มาทะเลาะและฆ่ากันตายในวัด ซึ่งช่วงก่อนจะมีการออกกฎหมายพบว่าในพื้นที่ก็มีการดำเนินการควบคุม จัดการกับปัญหานี้อยู่ เช่น ไม่จ่ายเงินช่วยเหลือให้ภัยผู้ที่เสียชีวิตจากการดื่มเหล้า เป็นต้น หลังจากช่วงที่มีกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาแล้ว ในพื้นที่ได้มาร่วมกันคิดว่า ต้องมีการเฝ้าระวังการละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (การเป็นหูเป็นตาสอดส่อง

ผู้ทำผิดกฎหมาย) เนื่องจากการไม่บังคับใช้กฎหมาย จะทำให้การกระทำผิดมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นเรื่องธรรมดาได้ ในการทำงานมีขั้นตอนการดำเนินการที่เริ่มต้นจาก แกนนำภาคประชาชนกำหนดบทบาท (จุดยืน) ของตนเอง และร่วมกันกำหนดกิจกรรมให้ชัดเจนขึ้น โดยมีการฝึกเยาวชนและประชาชนเพื่อช่วยดำเนินงาน ซึ่งหลักการดำเนินงานที่สำคัญคือ *การปรับการทำงานตามสถานการณ์ปัญหา* คือ เมื่อปัญหาหนักขึ้น รูปแบบการทำงานก็ต้องเปลี่ยนไป ดังนั้น การดำเนินงานจะเน้นการรณรงค์อย่างเดียวยังไม่เพียงพอ แต่ต้องอาศัยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ต่อเนื่องด้วย โดยวัดจะเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยสอดส่องดูแล และเรียกร้องให้มีการบังคับใช้กฎหมายด้วย

ตัวอย่างการดำเนินการ “งานลอยกระทงปลอดเหล้า”

- กิจกรรม แบ่งเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งสอดส่องพฤติกรรมของผู้มาร่วมงาน และอีกส่วนหนึ่งก็ถือป้ายรณรงค์ไม่ให้มีการดื่มในวันงานลอยกระทง
- ผู้ดำเนินงาน มีการเรียนรู้ในการปฏิบัติ โดยมีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ตำรวจสรรพสามิต และผู้ว่าราชการ จ.สุโขทัย
- ผลการดำเนินงาน : เป็นจุดเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แล้วขยายขอบเขตการทำงาน จากระดับชุมชนไประดับตำบล อำเภอและจังหวัด
- ข้อเสนอแนะ : การรณรงค์ในระดับหมู่บ้านแม้ว่าจะสำเร็จ แต่ภาพใหญ่ไม่เห็นผล จึงควรมีการขยายขอบเขตงานเป็นระดับตำบล อำเภอและจังหวัด แต่เนื่องจากงบประมาณในการดำเนินงานมีค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงควรมีการผลักดัน/ของบประมาณเพิ่มเติมด้วย

วิทยากรท่านที่ 3 นายชาติ ป้อมเป็น (ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก)

หัวข้อบรรยาย : กระบวนการผลักดันนโยบายด้านการบังคับใช้ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดพิษณุโลก

เนื้อหาโดยสรุป : การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายของ จ.พิษณุโลกเริ่มต้นด้วยการเตือนและบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร โดยบทบาทหน้าที่ของทีมนคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดพิษณุโลก คือการประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่างๆ ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน การสร้างความร่วมมือในการดำเนินการตามกฎหมาย โดยการดำเนินการคือ “ควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” “ควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” และ “การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ”

ตัวอย่างการดำเนินงาน : การดำเนินงานในพื้นที่ จ.พิษณุโลกพบว่า หากมีคดีใหญ่ๆ จะมีการประชุมคณะกรรมการแอลกอฮอล์ประจำจังหวัด มาเพื่อพิจารณาดีเป็นการเฉพาะกิจ ที่ผ่านมามีการจับผู้กระทำผิดในงาน “มันส์ละหงษ์” คือพบว่ามีการขายไอศกรีมผสมเหล้า

ข้อสังเกต : ที่ผ่านมาในการดำเนินงาน พบว่าหากเกิดกรณีจับกุมในผู้ประกอบการรายเล็กๆ ที่ส่วนใหญ่เป็น chain เกี่ยวกับการขายและการจัดงาน ผู้ประกอบมักจะยอมเสียค่าปรับ แต่หากเกิดกรณีจับกุมในงานที่ทางบริษัทอุตสาหกรรมเครื่องตีแอลกอฮอล์เป็นผู้จัด ทางบริษัทมักจะยอมให้ส่งฟ้อง

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

- 1) ควรทำให้ปัญหาจากเครื่องตีแอลกอฮอล์เป็นปัญหาของ “สาธารณะ” และเน้นการทำงานเพื่อป้องกันให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน
- 2) การทำงานต้องดำเนินไปแบบควบคู่กันทั้งการทำงานด้านณรงค์ การสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายและ การเฝ้าระวัง (ร่วมกันเป็นหูเป็นตา) และแจ้งเบาะแสผู้กระทำผิดกฎหมาย
- 3) การทำงานด้านการบังคับใช้กฎหมายควรมีการประสานงานล่วงหน้า ไม่เช่นนั้น การดำเนินการจะพบกับอุปสรรคและอาจไม่ประสบความสำเร็จ เช่น การดำเนินการกับผู้ขายในพื้นที่ห้ามขายอาทิ การจัดลานเบียร์ หรือลานคอนเสิร์ต ในสถานที่ราชการ เป็นต้น